

ПЕТРО МІДЯНКА, УГРОРОС
КАРПАТОРОДЖЕНИЙ,
або ЩЕ РАЗ ПРО
ІДЕНТИЧНІСТЬ

...Усі виміри його поезії – органічні й ненадумані. Вони цілісно складаються в своєрідну картину свідомості закарпатця, але не пересічного, а ерудованішого, чутливішого, свідомішого, ніж інші. І найголовніше – закарпатця, який має голос.

Лесь Белей

«Петро Мідянка – лексикограф

центральноєвропейської магії» –

ЛітАкцент. Рефлексії з приводу за 29.11.2011

Беруся писати про поезію Петра Мідянки з усвідомленням, що для мене у ній аж занадто багато незрозумілих слів, невідомих мені імен, географічних назв, історичних подій... Поет і його видавці в окремих випадках намагалися полегшити таким читачам, як я, шлях до розуміння Мідянчиних віршів і давали посторінкові примітки, як у книзі «Зелений фірес» (Ужгород: Гражда – Карпати, 1999), або ж короткий словничок мало-зрозумілих та іншомовних слів і зворотів разом з покажчиком імен і топонімів, як у книзі «Дижма» (К.: Критика, 2003). Словничок є й наприкінці тому вибраного «Луйтра в небо» (К.: Темпора, 2010), відзначеного 2012 року Шевченківською премією. Містить він понад 60 слів. Словничок «Дижми» – багатший і містить вдвічі більше слів. Упорядники вибраного могли б докласти трохи більше зусиль і витлумачити якнайбільше слів, які навряд чи ще хтось із сучасних українських поетів, крім Мідянки, вживає. Звичайно, можна уявити собі читача, який, перечепившись за невідоме слово і не знайшовши його в примітках чи словничках, кинеться шукати словники закарпатських діалектизмів і монографії, присвячені закарпатській флорі і фауні, а також етнографії, історії, мистецтву, релігійним діячам та багатьом іншим сферам, які потрапили в поле зору поета. Такий читач наблизився б до ідеального і тишив би, а не дратував автора. Про те, що автор таки буває незадоволений окремими своїми читачами, свідчить есей «Стовп у центрі Європи» («Дижма»). Кандидатка наук, яка взялася інтерпретувати вірші Мідянки, переплутала «Скляний палац» у Мюнхені зі скляним накриттям якогось там ринку. Про це автор спові-

щає у першому ж абзаці есею. У другому абзаці поет запевняє, що таких перекручувань кандидатці філологічних наук він не пробачить. Мідянка в цьому випадку занадто вимогливий. Поміляються всі включно з поетами. Незадоволення автора викликають і журналісти, які перекреслюють словом «перенасичення» його поетичну творчість, і провінційні «невродливі дівичі», які спромоглися видати власні збірки віршів, і віршар Кричфалушій, власник джипа, і нетямковиті закарпатські школярки, які вирізують з газет графоманські вірші Іоана Урсану та Івана Костревича. Поет незадоволений багатьма речами, і це відчувається не лише в згаданому есеї. В розмові з Мідянкою, яка відкриває «Луйтру в небо», Володимир Панченко з цього приводу зауважує: «Тепер у Ваших віршах пробивається скепсис і прикрість. Культ меркантильності в земляків, їх байдужість до культури, мистецтва змушують Вас часом дорікати байдужим, іронізувати і навіть піддаватися мізантропічним настроям. А чи варто? Це ж, здається, вічна колізія, і дивно було б, якби посполитий люд раптом загорівся любов'ю до По, Берліоза, Петрицького, Сіслея, Плузника, Еліота, яких Ви згадуєте». Мідянка, відповідаючи на це зауваження, заглиблюється в історичний контекст і стверджує, що закарпатські селяни й справді не читали нічого, крім господарських календарів і церковних книг. Така традиція йшла врозріз з естетикою поета-книжника. З цього приводу він відчував скепсис, та не мізантропію.

Незадоволення, скепсис, мізантропія – ці слова позначають, хай і не вичерпно, почуття огірчення, що зафіксоване в багатьох віршах Петра Мідянки, а також у його окремих есеях та інтерв'ю. Висуну припущення, що пов'язує рідковживані слова у віршах Мідянки (для зручності назву їх мідянкізмами) з поміченим не лише мною незадоволенням: мідянкізми як любовно позбираний скарб дарують скарбнику Мідянці глибоке задоволення, тому їх неприйняття викликає у нього почуття огірчення. Ось як Мідянка смачно пояснює, звідки потрапив у його поезію «фирес»: «Громіздкий гунгаризм “фирес” я спив зі старого мадярського машинопису 1915 року, в якому застараний власник трансильванської лісопильні просить місцевого священика посприяти робочою силою для лісозаготівлі» (есеї «Стовп у центрі Європи»). Можна припустити, що слово «фирес» у значенні «лісопильня, тартак» не вживається в жодному з закарпатських говорів, що воно й справді було в індивідуальному слововжитку безіменного власника трансильванської лісопильні, який чомусь вирішив скористатися ним, коли писав листа до священика. До речі, Мідянка міг би уточнити, якою мовою було написано того листа. Угорською? Ру-

мунською? Чи русинсько-українською? Так чи так, а слово Мідянці сподобалося, і він вирішив явити його на світло денне, обтрусивши з архівних порохів. Та все-таки було б занадто наївно думати, що поетове незадоволення викликane лише нерозумінням читачами рідкісних слів, які він так любовно висаджує в рядках своїх віршів. Ця проблему частково усувають примітки, коментарі, словнички. На жаль, вони неповні. До речі, в поезії Мідянки можна знайти слова широкого вжитку, аж до прізвищ зірок масової культури, наприклад, у другому вірші триптиха «Посмертна маска Корятовича...» згадується Алла Пугачова. Без перебільшення, сотні і сотні прізвищ, більш і менш знаних, фігурують у віршах Мідянки, а також сотні географічних назв, десятки назв рослин і тварин, десятки назв страв і напоїв і багатьох інших речей. Таке лексичне розмаїття дає підставу говорити про своєрідний неокласицизм Мідянки, в якому все ж більше тривоги, ніж відстороненого спокою.

Чи не головна тема Мідянчиної поезії – поет і «мала батьківщина». До слова, «мала батьківщина» не вичерпується рідним селом на Тячівщині Широком Лугом. Не вичерпується вона й Тячівщиною, і Мараморошем, колишньою адміністративною територією, до якої належала і Тячівщина. І Потиссям теж. Та, безумовно, «мала батьківщина» Мідянки починається від батьківської хати в Широкому Лузі. Згадуючи про своїх батьків у розмові з Володимиром Панченком, Мідянка говорить про те, що його батько прожив у Лузі дев'яносто п'ять років. Він працював лісорубом, побував у різних краях Центральної Європи, «наживо спілкуючись із сербамц, румунами, угорцями, австрійцями». Мама поета була родом із сусіднього села Уголька «й ненавиділа Луг (вона мені так говорила), але газдувала у ньому 50 років». Як бачимо, ставлення мами до Широкого Лугу, де вона прожила півстоліття, було далеким від залюблення. Поет не вияснює причин. Можна припустити, що в мами Петра Мідянки не склалися добрі стосунки з корінними лужанами. Довгі роки вона прожила у Широкому Лузі вдовою, з неодруженим сином, не заробітчанином, а вчителем української мови та літератури і поетом. Віршів, де згадується батько, в Мідянки немало, а вірші з приводу мами впадають в око не зразу. У першому розділі «Луйтри в небо» «З недрукованого» в одному з віршів описано стан людини, яка повернулася до своєї хати після похорону. У тексті прямо не сказано, кого поховали. Згадка про терновку-хустку натякає на те, що йдеться про жінку, без якої хата перетворюється на пустку. Відхід у небуття мами руйнує захисну ауру хати, розчахує її назовні, де – не житла односельців, а дикі хащі:

Давно затихли клепала церковні,
Поснули нехристи і скапали свічки,
Скінчились в портах стрічі полюбовні,
Погасли в лісі сині світлячки.

І ти прийшов уперше в хату-пустку:
Ті ж килими і ті ж календарі.
Для пам'яті лишив терновку-хустку,
Щоб не несли на марах гробарі.

І в тій кімнаті – піднебесна тиша.
Оливки й коливо. Що, Господи, та є?
Чому, як Валтасару, не напишеш
Десницею писаніє твоє?

Ти ліг на плед на тапчані убогим.
Ти сам убогий, нищий і пропац.
З дверей тобі і зимно, і волого,
Стоїш не в хаті, поміж диких хащ.

Про ставлення поета до Широкого Лугу і його мешканців за життя мами свідчить хоча б такий вірш зі збірки «Фараметлики»:

Бідуєш мовчки в прадіднім селі,
В запліччі Марамороша стрімкого,
Де від поезії немає вже нікого,
На торжищах – попи і вчителі.
Де не лунає пастирський ріжок,
Ані в долинах, ні на полонинах.
І кажани ховаються в яскинях,
І сни жаккі приходять від книжок...
Коли минеш ти польовий готар:
Свидина, вільха, білі осокори...
Вже стільки літ тебе чарують гори
І дзвону перший, колихкий удар.
Ти знаєш – нижче: Чазарі, Абод,
Староугорські уніатські села,
Де не жене в світи малоземелля:
Айва, рижій, в смазі тугій ренклюд.
Але подивися на той малий потік –
Торкається габою верболозу.
Де віднайдеш іще таку Лукрозу?
Затямиться хоч це тобі повік.

Поезія «малої вітчизни» – в гірському ландшафті, в природно-му часоплині, в доглянутих садах. Вона не з уявних сфер, вона роз-

лита в довколишньому бутті. Відчування поезії як буттєвої даності – ще одна підстава для своєрідного неокласицизму Мідянки. Та сприймати ословлену, записану віршами поезію не спроможні тепер навіть поодинокі сільські інтелігенти. Принаймні так читаємо у цьому вірші. Час криз і перемін погнав їх на торжища. Поет, знайшовши невичерпне джерело поезії в себе вдома і усвідомивши байдужість земляків до поезії, опиняється в непростій ситуації. У «малій вітчизні» він змушений бути поетом-для-себе, щоб не дратувати людей, зайнятих поважнішими справами. У них про нього складається не надто компліментарне враження, зафіксоване ще у першій Мідянчиній збірці «Поріг» (К.: Молодь, 1987): «Се не поет! Істерик і профан!» (вірш «Іронічне»).

Та численні віршовані звертання до земляків свідчать про бажання Мідянки бути ними почутим. Звертання – найчастіше вживана риторична фігура в поезії Мідянки. Він звертається не лише до людей, громад, спільнот, вітчизни, країн, а й до комах («Травнева варіація з хрущами»), тварин («Звернення до круторогого»), гори («Височієш, Петросе...»). Часто поет звертається до себе самого у другій особі – на «ти». А найчастіше – до Бога. Поет хоче бути почутим і вислуханим, навіть якщо ризикує бути зігнорованим. Та нейтральний читач, той, до якого поет прямо не звертається, може відчути себе у ролі відстороненого слухача чужої розмови. Виникає несподіваний театральний ефект. Для прикладу: що мені, галичанину, до болісних вияснень щодо специфіки закарпатської ідентичності? Звичайно, я волів би, щоб усі громадяни України, незалежно від того, до якої етнічної групи вони належать, були патріотами України, а не сусідніх держав. Такий стан речей – нормальний для країни, яка дбає про свою цілісність. Та згодьмося, що патріотичне почуття до України закорінене в ставленні до «малої батьківщини». Саме тут виникає спільний знаменник між закарпатцем, галичанином, буковинцем, волиняком, наддніпрянцем, слобожанином, степовиком, донбашуком та іншими земляками-українцями: з «малих батьківщин», «малих україн» складається велика Україна. Тому якнайпильніше вибирування і поетизація Мідянкою найрізноманітніших реалій «малої батьківщини» збагачує образ України загалом.

Та чи йдеться Мідянці насамперед про вписування Закарпаття в загальноукраїнський контекст? – Так, бо в іншому випадку він би не надрукував кількох своїх книг у Києві. З іншого боку, та Україна, яка за перевалом, у віршах Мідянки згадується принагідно. Трапляються вірші, написані завдяки мандрівкам у різні куточки України (і не тільки), та переважно поезія Мідянки – все-таки про Закарпаття, де вистачає своїх регіональних проблем. Як відомо, у строкатому в національному вимірі Закарпатті ще досі точаться

болісні дискусії з приводу національної ідентичності русинів, які зводяться до двох протилежних думок: русини – це закарпатські українці; русини – це окремих народ. Поезія Мідянки не оминає цей заплутаний дискурс ідентичності, хоч і не пропонує негайних однозначних рішень. Я схильний вважати, що саме загрожена різноманітними фальшуваннями-«перевертосами» ідентичність генерує у віршах Мідянки тривогу і незадоволення. Мідянка як філолог-інтелектуал знає, що загальноукраїнська ідентичність теж перебуває на стадії формування, і до неї не так просто прилучитись як до чогось визначеного і сталого. Складається враження, що бути закарпатським русином і українцем водночас ще важче зараз, в межах незалежної України, ніж за радянських часів. Певні зовнішні чинники намагаються звести національну ідентичність поета до колоніального рутенства (подібно до того, як на загальноукраїнському рівні українців знову зводять до малоросів). На цю тему написано перший вірш з «Триптиха на мотиви старого часопису "Podkarpatske hlase"» з книги «Зелений фирес». «Триптих...» не включено у найоб'ємнішу на сьогодні книгу вибраного Мідянки «Луйтра в небо», хоч він передрукований у ранішій книзі вибраного «Срібний прімаш» (Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004). Цей вірш для поета – особливий, тому що саме з нього походить неофіційне літературне псевдо-прізвище Мідянки, яким його часом іменують, хоч ним він і не підписує своїх творів, – Петрос Карпаторос:

*Рутеніє, колоніє-державо,
На політичнім вашиарі шиззи
Червоного Медведя образи
Вже випозірують ганебно і криваво.
Як надокучив, змучив «капричос»
Тупоголів'я, самобичування!
Із Березької жути вутла паня
Мені тлумачила, що я – карпаторос!
Зі згортками добірних хризантем
Йшли на гробовища з іменами чужими
З країв чужинних прийшли пиліґрими.
Між ними почувався я рутен!
Рутеніє, мамизнино, дідизно,
В осмуті зволочів, марудних потороч...
Ти споряди мене в Маріяповч –
Карпатській Україні справляю тризну.
Вже вкотре, вкотре цей перевертос!
Перепишусь на серба чи на грека...
На моім гробі виросте смерека
З чудовим іменем – Петрос Карпаторос!*

Поет звертається до Рутенії, яку називає і колонією-державою, і мамизниною (за аналогією до батьківщини), й дідизною. Рутенія – це об'єктивна даність і підстава для збереження колоніальної ідентичності навіть у постколоніальних умовах. Залишатися рутеном у незалежній Україні означає визнати себе представником недолугої упослідженої національної меншини, а не титульної нації. Звідси й неприхована гіркота цього вірша. Рутенці – це ще не українці, а якийсь особливий «печальний етнос», як про це писав Мідянка в ранньому вірші «Вітольд із Цеголянської». Ліричний герой процитованого вірша не хоче бути упослідженим на своїй рідній землі, тоді як «зволочам» і «марудним поторочам» рутенство не вадить. Та чутися українцем він теж не може, бо саме Рутенію трактує як свою «мамизнину, дідизну». Рутенія мала б переродитися в Карпатську Україну. Натомість діється «перевертос», і ліричний герой просить усе ще живу Рутенію спорядити його в Маріяповч (відпустове місце на території сучасної Угорщини в Саболч-Сатмар-Берегській області, монастир Східного обряду) справити Карпатській Україні тризну. Рутенія відроджується, Карпатська Україна загинула, ледь народившись. Єдиний абсурдний вихід – змінити ідентичність, переписатися «на серба чи на грека». Чому саме сербська чи грецька ідентичність для рутенця з походження видається більш бажаною? Чому рутенець не може назвати себе українцем? Можливо, тому, що серби і греки здобули свої національні держави у боротьбі і їхні ідентичності – міцні, сповнені гідності. А карпатськоукраїнська ідентичність так і не утвердилась. Так чи так – свідомо зміна ідентичності прирівнюється Мідянкою до смерті, після якої ім'я і накинута етноналежність ліричного героя стануть «чудовим іменем» для смереки, що виросте на його гробі.

Цей вірш – про ймовірну зміну ідентичності, зміну, яка поетові загрожує смертю. У підтексті цього вірша – сумнів у можливості накласти рутенську ідентичність на українську. Можливо, саме тому Мідянка не включив цей вірш у київський том свого вибраного. У верлібрі «Височієш, Петросе...», звертаючись по-перебендівськи до гори Петроса, поет висловлює бажання помолитися на піднебесній сідловині між Петросом і Говерлою за Русь Карпатську і так самоозначає себе: «Я – Петрос Обертос, / угророс карпатороджений / від вітця Міклоша, / від Русі Карпатської». Визнати себе угроросом простіше, ніж карпаторосом. Чому? Чи не тому, що угорське правління не призвело до розмивання ідентичності закарпатських русинів, не порушило їхньої самобутності. Прийняття ж етноніма «карпаторос» загрожує їхній самобутності, бо карпатороси, як вважають російські великодержавні шовіністи, – це етнічне відгалуження російського народу. Мідянка не хоче бути карпаторосом-росіянином,

не хоче бути безликим рутенцем, не вважає русинів окремим народом, залишається вірний православної традиції (може, тому переписався б саме «на серба чи на грека»), та хоче зберегти свою закарпатську ідентичність і заради цього називає себе «угроросом карпатородженим». Чи це остаточне самоозначення «Петроса Обертоса»? І як бути з іншими нащадками русичів-закарпатців? Ким вважати їх? Майже з суцільних антитетичних питань складається вірш «Спроба антропології», і на кожне з них ті, кого запитує Мідянка, можуть дати протилежні відповіді:

Ми закарпатці

Чи не закарпатці?!

Ми рутенці

Чи не рутенці?!

П'ємо воду свалаявську

Чи сельтерську?!

Хоснуємо сіль солотвинську

Чи моравську?!

Їмо бринзу польську

Чи румунську?!

Ми газдове чи не газдове?

Рибарі чи не рибарі?

Гайтови чи не гайтови?

Фатьови чи не фатьови???

Чи:

«Вбери пня,

Дай 'му ім'я,

То буде

З нього

ЧОЛОВІК...»

Звичайно ж, сутність людини не залежить лише від того, як вона іменується і в що зодягається. У час «перевертосу» закарпатських рутенців перейменовують ззовні, а важливо, ким вони є насправді. Навіть уживання поняття «закарпатець» зі значенням «людина, яка живе за Карпатами», політично мотивоване і залежить від місця перебування владного центру. Те, що Київ бачить *за* Карпатами, Будапешт бачить *перед* Карпатами. Чому б колишнім «угроросам» не самоозначитися в умовах незалежної України як закарпатським українцям? Для етнічних гуцулів таке самоозначення цілком природне і не ділить їх на соборників і сепаратистів. Та

дещо в цьому плані надibuємо і в Мідянки. У вірші з книги «Ярмінок» «На тій землі, де рислінги й мускати...» знаходимо мідянкізм-етнонім – «карпатукран» (угорці так називають закарпатських українців, які не вважають себе русинами), який по-українськи звучить трохи кумедно. Як нейтрально забарвлене Мідянка вживає слово «закарпатець». Один з віршів про батька він називає «Закарпатець на схилі віку». Важливо наголосити, що незмінна риса ліричного героя віршів Мідянки – його віддане синівство, спроектоване переважно на батька. У пізньому вірші про батька (розділ «Із ненадрукованого» книги вибраного «Луйтра в небо») «Шідай-річка Дрина» поет стверджує про себе: «Він спадок боронитиме, той син». Боронити батьківський спадок – це оберігати його від ворожих втручань, опікуватися ним, дбати про його відтворення. Спадок – це не лише батьківська хата і батьківська земля, а й традиції, прищеплені синові батьком, віра, працьовитість, відкритість до світу. Адже батько Мідянки як лісоруб об'їздив багато країн Центральної Європи, володів кількома європейськими мовами, запізнався з багатьма людьми. Спогади про батька – світлі, безконфліктні. Тут немає місця тискові, без якого рідко обходиться виховний процес. Між батьком і сином – любов і взаєморозуміння. Саме на рівні синівства особистісна ідентичність Петра Мідянки – стала, не загрожена змінами, живиться з батьківського спадку. До речі, прізвище – це теж вияв синівського успадкування. Поет заворожений таким незвичайним «змійним» прізвищем, намагається простежити його вплив на своє життя. Таке прізвище відлякує жінок (вірш «Хтось з нього кпив...»), хоч має у собі медовий присмак (вірш «Вайд Мед, Мідянку, то гіркий твій мед...»). Свое (і батькове) прізвище поет по-браконьєрськи шкрябає на червоному стовбурі тиса (вірш «У нас ще земля тримає на собі білила...»). Наука батька, рідинне прізвище і Карпати пов'язуються в одне ціле у вірші «Вершечок тієї лісної полонини...» (книга «Зелений фирес»):

*Є той клен, і є протягом року
мінлива гора на хребті Красна,
але немає тата, що вчив сина
карпатської топоніміки верхів
і потоків...*

*Є те поле і мохнаті каменюки
від старого печища, звідтам
виповзає мідянка,
аби напудити бодай шелестом
ще одного Мідянку,
аби наразі той одірвав погляд
од мідяних переддмитрівських верхів...*

Ситуація, описана в процитованих рядках, цілком вірогідна: людина, що споглядає гірські вершини, раптом наштовхується поглядом на змію. У міфологічний рівень цю подію переносить слово «мідянка», яке є одночасно і прізвиськом поета, і прізвиськом його померлого батька, який колись саме тут навчав сина «карпатської топоніміки», і назвою виду змії. Змія-мідянка примушує людину-Мідянку відірвати погляд «од мідяних [...] верхів». І верхи, і змія – знаки невидимої присутності у світі батька, якого вже давно нема серед живих. Батько відійшов, та його спадок залишився, і сенс життя сина – у тому, щоб боронити спадок батька. Наважуся припустити, що поетична творчість Петра Мідянки – це великою мірою власне і є спосіб боронення і примноження батьківського спадку. Батьківське бачення світу, передане синові, – чи не найважливіша частина того спадку. Ліричний герой Мідянки, як зрештою і сам поет, захоплений літературою і мистецтвом, та все ж не кидає заради літератури і мистецтва господарські справи, не міняє батьківську хату на більш комфортне місце проживання. Така зміна загрожувала б втратою сином батьківського спадку не лише в матеріальному вияві, а й у духовному. Принаймні Мідянку, яким його знаємо, важко уявити поза Широким Лугом як не мандрівника, а постійного мешканця. Така стабільність у час повсюдних перемін і переміщень – скоріше виняток, ніж правило. З класиків української літератури хіба що Котляревський прожив більшу частину свого життя у батьківській хаті. Сучасні українські літератори в кращому випадку пишуть про повернення до батьківських порогів, та реалізуються деінде. Таким чином, Мідянка в житті і поезії здійснює вкрай рідкісний проект, пов'язаний зі збереженням ідентичності як батьківського спадку. Незмінним у змінному світі залишається місце його постійного проживання – батьківська хата у Широкому Лузі. Це своєрідна точка відліку, конче необхідна поетові для створення особистісної картини світу. Мандри поета в просторі й часі, дійсні й уявні, завжди розпочинаються і закінчуються в цій точці. Завдяки такій константі поетичний світ Мідянки має свою відцентрову структуру, в якій його рідний Широкий Луг з батьківською хатою посідає центральне місце, а столиця сучасного світу Нью-Йорк – околичне. У такій системі координат антиподом Мідянки можна назвати Енді Воргола, справжнє ім'я якого – Андрій Вархола. Вірш «Сервус, пане Воргол» починається з провокаційного запитання, яке напряду стосується ідентичності: «Андрій Вархола – русин чи хохол?» Запитання ошелешує, бо для багатьох знавців сучасного мистецтва Енді Воргол – американець, а не «русин чи хохол», один з незаперечних символів саме американського сучасного мистецтва. Енді Ворголо-

ві як нью-йоркському художникові зовсім не йшлося про увиразнення і демонстрування своєї родової ідентичності. Відповідь на це запитання, на перший погляд, не стосується ідентичності, а речей зі сфери сучасної музики: «Енді Воргол – це джаз і рок-н-рол!» І все-таки відповідь не позбавлена сенсу, адже джаз і рок-н-рол – саме американські винаходи. Її можна витлумачити так: Енді Воргол – це американське мистецтво. Іншими словами – справа не в успадкованій від батьків національності, а в радикальному розриві з національною рутинною, у вмінні бути сучасним, модним. Відмова від попередньої ідентичності у власній мистецькій практиці на користь космополітизму призводить у випадку Воргола до небаченого успіху в «многоликому» (поліетнічному) Нью-Йорку. Мідянку цікавлять ще й інші мистці, яким вдалося уникнути життєвої рутини, нав'язливої поденщини задля хліба насущного, серед яких найулюбленіший – мукачівський художник зі світовим іменем Адальберт Ерделі. Йому судилося стати собою, не покидаючи назовсім Закарпаття. Закарпатець Ерделі дорожчий Мідянці, ніж американець Воргол. Зрештою, вірш про Енді Воргола – не так про успіх, як про смерть художника, яка таки повертає його до родинної традиції, невідомої широкому загалові його шанувальників. Згадані у третій строфі «русинський вікарій» і в четвертій «запаска» натякають на таке повернення. Інші «персонажні» і «географічні» вірші Мідянки також можна розглядати в координатах батьківського спадку, який не просто поки що вписати в загальноукраїнський контекст, зате легко – в центральноевропейський, а конкретніше – угорський. У вірші «Угорщино осіння!..» (книга «Зелений фирес») поет запевняє: «Коронна Угріє, твої малі народи, / пов'язані з тобою вже навіки». Якщо це справді так, то як цю пов'язаність нащадків колишніх австро-угорських русинів поєднати з теперішнім утвердженням загальноукраїнської ідентичності на Закарпатті? Чи недосформоване хаотичне українство не поглине любовно виплеканого в Широкому Лузі синівства, перейнятого обороною батьківського спадку? І що є серцевиною загальноукраїнської ідентичності? Моя відповідь на це запитання – загальновідома, хоч не всіх (наприклад, багатьох російськомовних українців) влаштовує: українська літературна мова. І справді, Мідянка пише не закарпатським діалектом, а літературною мовою з вкрапленнями, більшими чи меншими, діалектизмів та рідкісних слів. Та звертання до України як до спільної вітчизни багатьох малих народів у його поезії немає. Чи не тому, що реальна Україна так і не стала поки що такою вітчизною-берегиною? Врешті-решт Мідянка знає ціну псевдопатріотичних завіршованих звертань, розтиражованих ще у радянські часи. Батьківський спадок і батьківщина – взаємопов'язані по-

няття, хоч друге й дещо затерлося від надуживання. Тримаючись батьківського спадку, людина здатна відсвіжити для себе й поняття батьківщини і пізнавати світ не з чужого голосу. Мідянці це вдається. Його вірші, крім всього іншого, фіксують досвід пізнання, гідний енциклопедиста. До речі, первинне значення слова «батьківщина» – це власне «батьківський спадок». Шевченківська премія для поета-закарпатця у цьому контексті набуває особливого символічного значення. Адже саме Шевченко спричинився до формування нової загальноукраїнської ідентичності, хоч у жодному поетичному творі не вжив слово «українець». Цей процес виявився досить складним і довготривалим, увиразнюється в маятниковому наближенні різних українських етнічних ареалів до столичного центру з подальшим віддаленням і тяжінням до регіональних центрів. Поезія Петра Мідянки чутлива до цих наближень-віддалень, та, ризикну повторити, пов'язує особистісну ідентичність найперше з батьківським спадком і синівським обов'язком. Це забезпечує їй міцний зв'язок з традицією, виплеканою у вимірах «малої батьківщини», навіть якщо стосунки поета і земляків – не безхмарні. Залишається сподіватися, що найвища в Україні літературна нагорода, якою відзначено «Луйтру в небо», – це знак толерування офіційним столичним центром такої, можливо, надто регіональної родинної ідентичності. Та лише майбутнє з'ясує нам, чи правильно ми цей знак відчитали. Адже регіональну родинну ідентичність по-різному розуміють олігархи і поети.